

STICHTING GENOOTSCHAP ENGELANDVAARDERS

BESCHERMHEER ZIJNE KONINKLIJKE HOOGHEID PRINS BERNHARD DER NEDERLANDEN

SPECIALDRUKKERIJ

"GIJ ZIJT DE SCHAKEL TUSSEN HEN, DIE THUIS BLEVEN, EN MIJ"

KONINGIN WILHELMINA

Versijnt ieder kwartaal

december 1987

"DE SCHAKEL"

(Kwartaaluitgave van de Stichting Genootschap Engelandvaarders)

december 1987
9e jaargang, no. 36

Ere-voorzitter

H. P. Linthorst Homan	Groteweg 123	8191 JV Wapenveld	05206 - 7 87 48
-----------------------	--------------	-------------------	-----------------

BESTUUR:

Voorzitter

R. W. Hemmes	Thorbeckelaan 74	2564 BS 's-Gravenhage	070 - 68 35 66
--------------	------------------	-----------------------	----------------

Secretaris

H. F. L. Wensink	Mauritskade 41b	2514 HE 's-Gravenhage	070 - 64 25 36
------------------	-----------------	-----------------------	----------------

Penningmeester

Fred M. Beukers	Vredehofweg 56	3062 ES Rotterdam	010 - 452 79 29
-----------------	----------------	-------------------	-----------------

Voorzitter Sociale Commissie

S. G. Timmers Verhoeven	Blvd. Evertsen 58	4382 AE Vlissingen	01184 - 1 03 55
----------------------------	-------------------	--------------------	-----------------

R. A. Grisnigt	Canadalaan 25	4631 NT Hoogerheide	01646 - 1 34 15
----------------	---------------	---------------------	-----------------

Evenementencommissie

J. A. Bakker	Zeekant 92 G	2586 JB 's-Gravenhage	070 - 54 02 45
J. de Mos	Pr.J. Lelsstraat 36	3151 SJ H.v.Holland	01747 - 21 83

ADRESSENBESTAND

Voor adreswijzigingen of correcties

Mevr. M. E. F. Borel Rinkes	Hanedoesstraat 57	2597 XD 's-Gravenhage	070 - 24 04 47
--------------------------------	-------------------	-----------------------	----------------

REDACTIE

Fred M. Beukers	Vredehofweg 56	3062 ES Rotterdam	010 - 452 79 29
-----------------	----------------	-------------------	-----------------

St. Gen. E.
Giro : 359500
Bank : 54 55 46 826
ABN-Rotterdam

Het volgende nummer verschijnt in de maand april 1988.
Gaarne de hiervoor bestemde copy inzenden vóór 1 maart 1988.

Nu het jaar 1987 ten einde loopt, lijkt het erop dat een stap is gezet in de richting van de vrede op aarde die zo nadrukkelijk in deze tijd wordt bezongen.

Het accoord dat door de leiders van de Verenigde Staten en de Sovjet Unie is gesloten leidt in ieder geval tot vermindering van kernwapens. Iedereen hoopt dat de vrede en vrijheid, waar wij de afgelopen veertig jaar in mochten leven, er door blijven gewaarborgd.

Aan het verwerven van die vrijheid werden wij weer nadrukkelijk herinnerd op de sterfdag van Hare Majesteit Koningin Wilhelmina. In de ochtend was een bestuurs-delegatie van ons Genootschap aanwezig bij de onthulling van het monument van H. M. Koningin Wilhelmina in Den Haag.

Tijdens een korte plechtigheid van ons eigen Genootschap, in de middag, bij de grafkelder van de Oranjes in de Nieuwe Kerk te Delft, waren de aanwezige Engelandvaarders weer even terug in hun gedachten bij Haar die tijdens de bezettings-jaren ons aller voorbeeld was van het goede, van het verzet tegen de onderdrukking, ons symbool van de vrijheid, van de hoop op een goede toekomst, van Vrede op Aarde.

Ongetwijfeld zullen veel Engelandvaarders tijdens de jaarwisseling hun gedachten terug laten gaan naar het afgelopen jaar en velen zullen ook weer herinnerd worden aan die dagen dat zij zich persoonlijk inspanden voor het herwinnen van de vrede.

Ondanks het feit dat lang niet alles is gerealiseerd zoals wij dat toen hadden verwacht, is in ieder geval de vrede in Europa gehandhaafd. Ik wens u toe dat die vrede ook elders zal worden bereikt en dat de toekomst voor u en uw dierbaren perspectief zal bieden.

Ik wens u, met allen die u dierbaar zijn, een gelukkig en voorspoedig 1988.

Rudi Hemmes

BEP TURKSMA 1917 - 1987

Een lange droeve geschiedenis ging aan haar aankomst in Engeland, april 1944, vooraf. In oktober 1942 werd zij naar het kamp Westerbork getransporteerd.

Als nachtverpleegster daar te werk gesteld, greep zij de haar geboden kans om eind november van dat jaar te ontvluchten. Zij dook onder en het gelukte haar op haar eentje, slechts voorzien van een vals persoonsbewijs, in februari 1943 het land te verlaten op weg naar de vrijheid.

In onbezet Frankrijk aangekomen werd zij op 1 april 1943 in Pau gearresteerd en tot een maand gevangenisstraf veroordeeld. Na het uitzitten van die straf werd zij in het kamp Gurs opgeborgen. Ook dááruit slaagde zij te vluchten. Na allerlei omzwervingen, o.a. via Lyon, - waar zij valse papieren wist te bemachtigen - ging zij in september met een passeur over de Pyreneeën; werd wederom gearresteerd, nu in Spanje. In oktober 1943 kwam zij in Madrid aan, maar pas in april 1944 kon zij, via Lissabon, naar Engeland vertrekken.

In 1971 zag haar boek: "Vraag me niet waarom" het licht.

Hierin verhaalt zij uitvoerig over haar reis, zo eenvoudig hierboven neergeschreven, maar in werkelijkheid overvol van teleurstellingen en nare herinneringen.

F. Th. J. van Rijn, de eerste secretaris/penningmeester van ons Genootschap schreef ons het volgende:

Op 15 september heeft de crematie plaats gevonden van Bep Turksma. Naast enkele familieleden woonden vele vrienden en kennissen alsmede een tiental Engelandvaarders de crematieplechtigheid in Wilrijk bij Antwerpen bij. Na korte toespraken van twee neven, herdacht Engelandvaarder R.A. Levisson namens ons Genootschap, op buitengewoon gevoelige wijze, de overledene. Hij schilderde haar als een moedige vrouw, die dikwijls met veel durf en doorzettingsvermogen haar doel wist te bereiken. Grote moeilijkheden bleek zij te hebben met de psychische problemen in haar bestaan, waardoor zij zo vaak terugviel in eenzaamheid. Levisson memoreerde, hoe vreselijk zij te lijden heeft gehad, toen zij met eigen ogen haar zusje op een brancard uit het ziekenhuis zag weggedragen door de bezetters. Later werd ook haar moeder opgepakt. Zelf kwam zij in Westerbork terecht. Na haar ontvluchting en moeilijke reis, in Madrid aangekomen, moest zij vernemen dat haar moeder in een concentratiekamp was omgekomen. In Engeland hebben velen van ons Bep gekend als een harde werkster, een fijne Engelandvaardster met groot medegevoel voor allen die haar in Oranjestad hebben ontmoet. Lieve Bep, rust in vrede. Wij zullen nog dikwijls aan je denken.

Rotterdam, september 1987

F. Th. J. van Rijn

WINNIE ARENDSSEN DE WOLFF
(22 april 1919-20 november 1987)

Drager van o.m. Het Kruis van Verdienste
en Het Verzetsherdenkingskruis.

De berichten over Winnie's gezondheidstoestand, die ons de laatste weken bereikten, waren somber. Toch werden wij nog overvallen door het nieuws van de snelle afloop van zijn ziekte.

Samen met Linthorst Homan, van Rijn, Ruys en nog enkele andere Engelandvaarders stond hij in 1948 aan de wieg van de organisatie waaruit de Stichting Genootschap Engelandvaarders is voortgekomen. Het was op die gedenkwaardige dag, in augustus 1948, in de tuinen van Paleis Het Loo, toen Engelandvaarders in grote getale afscheid kwamen nemen van H. K. H. Prinses Wilhelmina. Op die dag staken de initiatief nemers de koppen bij elkaar om een reünie-commissie samen te stellen, als voortzetting van de band die in Oranje-Haven was ontstaan.

Winnie maakte sindsdien deel uit van die commissie. Lang daarvoor, in februari 1942, verliet Winnie Nederland. Zijn rechtenstudie in Leiden moest hij vanwege de bezetting afbreken. Via allerlei, bij vele van onze lezers uit eigen ervaring bekende omwegen en de daarbij behorende gevangenschappen en kampen in Zwitserland, Frankrijk, Spanje en Portugal, kwam hij in september 1942 in Engeland aan.

Bij de R.A.F. volgde hij een vliegersopleiding in kleine verkenningstoestellen. Vanaf de invasie op de stranden van Normandië, was hij in alle eenzaamheid te vinden (soms ook niet) in het een-persoonstoestelletje dat over de oprukkende Geallieerde en de terugtrekkende Duitse troepen vloog om de Artillerie de nodige informatie te verstrekken. Bij het Bureau Inlichtingen kon men daarna eveneens goed van zijn diensten gebruik maken, zodat Brussel en Eindhoven de volgende bases waren van waaruit hij opereerde.

Na de militaire dienst maakte Winnie carrière in het verzekeringswezen. De cricket-sport was zeer vele jaren zijn hobby en zijn ontspanning, daar legde hij hart en ziel in. Pas op latere leeftijd ging hij zich ook bezig houden met de golfsport.

Op de laatste Engelandvaarders reünie in september jl., mochten wij Winnie nog begroeten. Zoals gebruikelijk was de schaterlach uit de kring rondom hem, niet van de lucht. Steeds nog werden zijn laatste moppen zeer gewaardeerd.

Zéér vele vrienden, een warm menselijke belangstelling en een groot gevoel voor humor waren enkele van de vele naar voren springende kenmerken van Winnie, en zeker mede daarom werd zijn crematie op 25 november op Ockenburgh bij Den Haag door vele honderden bijgewoond, waarbij een groot aantal Engelandvaarders en Oud-B. I. medewerkers in het niet viel.

Een indrukwekkende plechtigheid rond de met talloze bloemstukken omgeven baar, werd omlijst door Beethoven's vijfde symphonie, "à Toi La Gloire", Vera Lynn met "Untill we'll meet again" en "Land of Hope and Glory".

De levensloop van Winnie werd door zijn zwager, de heer Exalto, op onnavolgbare wijze verwoord; als enige spreker niet familielid - herdacht onze voorzitter Hemmes onze overleden vriend Winnie, waarna ontroerende, zeer persoonlijke familieherinneringen door de oudste zoon, Goswin, onder woorden werden gebracht.

Ons Genootschap zal deze markante en sympathieke figuur node missen.

Onze gedachten gaan uit naar zijn lieve en zorgzame vrouw Els en haar kinderen, wier man en vader véél te vroeg werd weggenomen.

"Well done ! Good performance ! Well played, Winnie !" waren de slotwoorden in cricketstijl waarmee de heer Exalto zijn toespraak besloot. Wij zijn het daarmee van ganser harte eens.

Winnie Arendsen de Wolff ruste in Vrede, de Vrede waarvoor hij zich tijdens de oorlogsjaren zo intens heeft ingezet.

FMB

NA 25 JAAR

EINDELIJK WILHELMINA-MONUMENT IN DEN HAAG

25 Jaar geleden overleed H. K. H. Prinses Wilhelmina, bij ons allen voorlevende als H. M. Koningin Wilhelmina, de Moeder van de Engelandvaarders.

Op Haar sterfdag, 28 november, was het dan zover. Na jaren van geharrewar over vormgeving en locatie van een monument ter nagedachtenis van de Moeder des Vaderlands, hebben de overheden de knoop doorgehakt. In een passende omgeving, tussen het gebouw van de Raad van State en het Paleis Noordeinde, tegen een monumentale achtergrond, werd het bronzen beeld, symbool van onverzettelijkheid, (ontworpen door de bejaarde beeldhouwster Charlotte van Pallandt) geplaatst.

Op 28 november 1987 werd dit monument plechtig onthuld door H. M. Koningin Beatrix en H. K. H. Prinses Juliana in aanwezigheid van tal van prominenten uit kringen van het verzet en oud-strijders.

Het klinkt nu zo eenvoudig: "even naar Engeland".

Tussen 1940 en 1945 was dat wel iets anders !

Als we nu al die vertrouwde kust naderen denken we toch terug aan de tijd die voorgoed in onze herinnering blijft leven. The White Cliffs, de haven van Dover, onze MTB's, de Engelse hospitality, het is er allemaal nog, onveranderd en toch zo anders.

Engelandvaarders/sters die tijdens de bezetting dit mooie land bereikten, zullen begrijpen wat ik bedoel. Dat wij nu nog zo genieten van onze bijeenkomsten en reünies is wel het beste bewijs van de onderlinge band die wij uit die jaren hebben overgehouden.

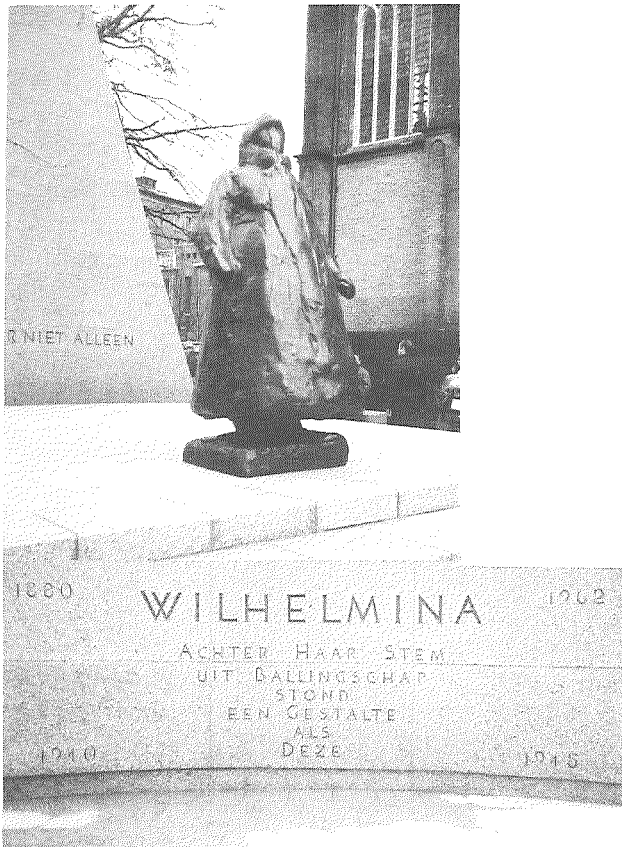
Dit jaar had mijn bezoek aan Engeland nog een extra dimensie. Na 45 jaar kwam ik terug in het prachtige landhuis "Stubbinghouse" bij Maidenhead. Hier werden immers vrijwel alle Engelandvaarders/sters ontvangen door onze geliefde Vorstin, Koningin Wilhelmina. Een onvergetelijke gebeurtenis.

Ongeacht wie of wat je was, je werd hartelijk begroet, had goede gesprekken bij een gezellig kopje thee dat zij zelf in schonk: suiker voor jou, een zoetje voor zichzelf. Bij goed weer daarna een wandeling in de mooie tuin met zijn prachtige oude bomen. Toch kon je vaak de bezorgdheid op haar gezicht zien en horen hoe zeer zij zich betrokken voelde bij de mensen in bezet Nederland.

Nu stond ik hier weer: een stralende dag, de zon scheen, de hemel was blauw.... het was precies als 45 jaar geleden.

De tuin en het landhuis "Stubbinghouse", waar vele engelandvaarders met Koningin Wilhelmina hebben gewandeld of thee gedronken.

In de Gothische Zaal van het gebouwencomplex van de Raad van State belichtte Minister Brinkman van W.V.C. de symboliek die sprak uit het kunstwerk van de beeldhouwster: Stoer en Onverzettelijk.

Het dagelijks bestuur van ons genootschap alsmede het bestuurslid Jacob de Mos, waren als vertegenwoordigers van de Engelandvaarders voor deze plechtigheid uitgenodigd. De onthulling werd muzikaal begeleid door de in gala geklede Koninklijke Militaire Kapel. Oud BS-ers vormden de erewacht. Aangezien er om onverklaarbare redenen weinig ruchtbaarheid gegeven was aan dit gebeuren, was de publieke belangstelling matig te noemen.

Eindelijk heeft dan ook Den Haag zijn monument voor deze beroemde Vorstin.

FMB

We reden over de lange laan, door de eerste ingang met het ijzeren hek en het wachthuisje, naar de parkeerplaats voor het huis. Daar was de voordeur met zijn met planten overgroeide kap. Alles leek zo precies hetzelfde als vroeger, alleen de bewoners waren anderen. In de gezellige kamer waar Koningin Wilhelmina ons indertijd ontving vond nu een vergadering plaats.

We zijn naar de tuin achter het huis gegaan; daar stonden nog diezelfde mooie bomen. Bij de boom het dichtst bij het huis, heb ik even stil gestaan. Het was hier dat Koningin Wilhelmina, precies 45 jaar geleden, de leren Margriet, die zij steeds droeg, van haar jas afhaalde om hem mij op te spelden. Een onvergetelijk moment

Deze Margriet droeg zij voor het eerst tijdens de opening van Oranjarahen op 2 juni 1942. Zij had deze bloem zelf gekozen als symbool voor het Verzet en later werd haar kleindochter hiernaar vernoemd.

Op de terugweg door het bos, dat nu "Maidenhead Thicket" heet, zag ik op een open plek een bord met een verklarend opschrift. De laatste alinea hiervan luidt: "The site has remained unoccupied since the first century A.D. except during the Second World War, when the Bodyguard of H.M. Queen Wilhelmina of the Netherlands was encamped here." De plekken waar de schildwachthuisjes hebben gestaan waren nog duidelijk te herkennen.

Op 28 november 1987 hebben wij in de Nieuwe Kerk te Delft herdacht dat H. M. Koningin Wilhelmina overleden is. "Eenzaam, maar niet alleen".

Laten wij, Engelandvaarders, dit niet vergeten en laten wij nog eenmaal, met hart en ziel, herdenken wat zij in die donkere dagen voor ons heeft betekend. Misschien komt er nog wel een herdenking over 5 jaar, maar misschien ook niet. We worden allemaal een dagje ouder ...

Jacob de Mos

P.S. Bij de herdenking in de Nieuwe Kerk te Delft, georganiseerd door Jacob de Mos, waren het dagelijks bestuur van ons genootschap alsmede een tiental andere Engelandvaarders aanwezig.

Een bloemstuk werd geplaatst aan de voet van de plaquette die vele jaren geleden, - aangeboden door de Engelandvaarders - door de toenmalige Koningin Juliana en onze Beschermheer Prins Bernhard werd onthuld. De plaquette is aangebracht tegen de zijmuur van de kerk ter hoogte van de Koninklijke crypte.

Ieder jaar, op de verjaardag van Koningin Wilhelmina, 31 augustus, werd door Jacob de Mos en Ewoud Doerlebe van deze plaats een bescheiden bloemenhulde gebracht. Wij hopen deze traditie tot in lengte van jaren te kunnen voortzetten.

Degenen die in de volgende jaren daarbij aanwezig willen zijn dienen zich alsdan enkele dagen tevoren bij Jacob de Mos te melden. Hij zal dan het tijdstip bekend maken.

FMB

VAN DE PENNINGMEESTER

Ter financiering van de werkzaamheden van ons Genootschap, met name het uitgeven van onze SCHAKEL is, zoals te doen gebruikelijk bij het decembern timer van ons lijfblad, wederom een acceptgiroformulier bijgesloten, bestemd dus voor de jaarlijkse vrijwillige bijdrage 1988.

Ditmaal is het formulier ingesloten uitsluitend voor de lezers in Nederland en België. Voor hen die NIET in deze landen wonen verwijs ik naar mijn uitleg over betalingsmethodieken op pagina 9 van het oktobernummer van de SCHAKEL.

En voor hen die zulks zijn vergeten van het vorig jaar: voor ogen staat bij de Stichting een richtbedrag van Hfl 40,- of zoveel méér als de portemonnaie toestaat.

We zullen wederom proberen het in 1988 te redden met de te verwachten bijdragen, alhoewel het jaar daarop, 1989 de stijgende kosten een hoger richtbedrag zullen moeten rechtvaardigen.

Zoals in vorige jaren reeds herhaaldelijk is gezegd, willen wij in de gelegenheid blijven om alle Engelandvaarders de SCHAKEL toe te zenden.

In 1988 komt daarbij de te verwachten extra toezending van de adressenlijst aan hen die daarom hebben gevraagd. Een verhoging nu van Hfl.10,- voor deze toezending, zal ons helpen om de eindjes aan elkaar te knopen.

En, zoals ieder jaar, de acceptgiroformulieren kunnen tevens gebruikt worden om de "artikelen" uit onze "winkel" te bestellen en betalen.

De chokers en speldjes zijn uitverkocht. Het bestuur zal moeten nagaan of we financieel in staat zijn nu de vrij kostbare nabestellingen te voldoen. Nu kunt u nog uit voorraad bestellen:

Stropdas, Hfl.19,- plus Hfl.2,- voor verzending binnen Europa. Buiten Europa Hfl.3,-, Wapenschildje Hfl.23,50, plus Hfl.4,- voor verzending binnen Europa. Buiten Europa Hfl.6,-

Gelieve op de achterzijde van het acceptgiroformulier, op de daarvoor bestemde ruimte de bestemming(en) van het overgemaakte bedrag kenbaar te maken.

Zij, die vanuit het verdere buitenland per cheque of cash betalen, worden verzocht een eventuele bestelling in een briefje op te geven. Voor de goede orde zij nog vermeld dat het postbanknummer, (was vroeger postgironummer) van de Stichting Genootschap Engelandvaarders luidt: 359500, terwijl het bankrekeningnummer is: 545546826 van de A.B.N. - Bank te Rotterdam.

FMB

Nu het eindrapport van de adviescommissie voor de vereenvoudiging en coördinatie van de wetten voor oorlogsgetroffenen (de zg. commissie "van Dijke") in juni/juli van dit jaar is verschenen, leek het mij juist het volgende kenbaar te maken.

Al heel wat jaren geleden werden door of via ons bestuur in ongerede geraakte Engelandvaarders volgens de toenmalige procedures door geleid naar de desbetreffende instanties, en later naar de Stichting 1940-1945, t.b.v. immateriële en materiële steun.

Op grond van het Koninklijk Besluit nr. 422 d.d. 8-7-1978 werd voor deze Engelandvaarders de mogelijkheid geopend om van dezelfde procedure gebruik te maken als die voor de verzetslieden, m.b.t. het aanvragen van een, Buitengewoon Pensioen. Een dergelijke aanvraag wordt voorbereid door de St. 1940-1945 waarna door de Buitengewone Pensioen Raad in Heerlen een toewijzende of een afwijkende beschikking aan de aanvrager wordt verstrekt. Men leze voor wat meer details hierover pagina's 7 t/m 9 in onze SCHAKEL nr. 4 van dec. 1979. Sindsdien is een en ander wat veranderd, hetgeen kenbaar werd gemaakt in de mededelingen tijdens de St. 1940-1945 en door de Buitengewone Pensioen Raad.

Behalve de Wet Buitengewoon Pensioen bestaan er ondermeer de Wet BP-Zeelieden, de Wet Uitkeringen Vervolgden (de WUV ten behoeve van de vervolgden wegens ras, geloof of wereldbeschouwing, c.q. t.b.v. de Joodse vervolgden (Joods Maatschappelijk Werk) de geïnterneerden in de Jappenkampen (Stichting Pelita), enz.

Dan bestaat er sinds januari 1976 de Militaire Verzetwet (de wet van Dedem), t.b.v. de verzetsmilitairen en de ondergedoken militairen (inlichtingen bij het Ministerie van Defensie). Daarnaast hebben we de WIV, Wet Indisch Verzet, de WUBO of wel de Wet Uitkeringen Burger Oorlogsslachtoffers, enz.

Dit zijn zo de meest bekende wetten.

De toenmalige Staatssecretaris van W.V.C., achtte het noodzakelijk een en ander op een rijtje te zetten en stelde op 14 januari 1985 de hogergenoemde Commissie "van Dijke" in.

Voorafgegaan door een aantal hearings verscheen ca. 6 maanden later een interim-rapport en nu in juni/juli jl. het eindrapport.

Op beide rapporten bleven de veelal heftige commentaren tijdens de diverse verzetsgroeperingen niet uit. Temeer daar beide rapporten een minderheidsstandpunt bevatten, terwijl de tekst aanleiding gaf tot verschillende interpretaties van cruciale aspecten in de wet BP en ook de WUV.

Hierdoor ontstond groot wantrouwen jegens het begrip "vereenvoudiging", want veelal werd dat vertaald door "bezuiniging".

Ook de Stichting 1940-1945 leverde haar uiteindelijke positieve bijdrage terwijl de BPR weer andere facetten belichtte.

Toen verschenen er op 16 oktober jl., tot geruststelling van velen, positieve berichten in de kranten, en ik citeer bijv. "Het kabinet staat op het standpunt dat de uitkeringswetten voor oorlogsgetroffenen niet mogen worden gesloten en dat bestaande buitengewone pensioenen niet mogen worden aangetast."

Dit naar aanleiding van een interview met Minister Brinkman van W.V.C., die al eerder de diverse groeperingen uit het verzet had gehoord, én tevens met de St. 1940-1945 alsook met de BPR overleg pleegde.

Ik geloof dat ik zou kunnen zeggen dat de druk van de ketel is en dat we moeten afwachten hoe in de toekomst de verduidelijking van criteria en vereenvoudiging/versnelling van procedures verwikelijkt zullen worden. Onnodig te zeggen dat men alert blijft m.b.t. de verdere ontwikkelingen.

Zo zullen we waakzaam moeten blijven m.b.t. eventuele (wets-)veranderingen. Gedacht wordt bijv. aan de beperking, waarbij uitsluitend nieuwe aanvragen worden behandeld indien er sprake is van inkomstenderving vóór de 65-jarige leeftijd. Ook herzieningen ná de 65-jarige leeftijd zouden niet meer mogelijk zijn ! (Dit zijn slechts enkele voorbeelden; indien nodig later meer hierover).

Vanuit de sociale commissie werd een en ander m.b.t. het voorgaande op de voet gevolgd, en leverden wij onze bijdragen via onze vertegenwoordigingen.

Zo is de Voorzitter van ons Genootschap lid van de Stichting Samenwerkend Verzet, met ondergetekende als reserve. In deze S.S.V. hebben diverse bekende verzetsgroeperingen zitting en gezamenlijk komen zij op voor de belangen van o.m. de uitkeringsgerechtigden.

De sociale commissie heeft als hoofdtaak het begeleiden van in ongerede geraakte Engelandvaarders naar de Stichting 1940-1945 (indien gewenst), m.b.t. een aanvraag van een Buitengewoon Pensioen. Omdat deze aanvragen sterk teruglopen zullen m.i. de taken van deze commissie zich gaan verleggen naar andere doelstellingen. We blijven echter alert voor aparte gevallen of t.a.v. eventuele herzieningen.

Meer en meer blijkt de wens naar onderling contact. Er is meer belangstelling voor de regionale- en aparte tussen-bijeenkomsten, zoals onlangs de reünie van ca. 60 "Zwedengangers". De reünies iedere 6 maanden in Gilze-Rijen doen het prima. De 1e vrijdag van de maand-borrel in Den Haag heeft zijn eigen sfeer en wordt trouw bezocht, mede dankzij de gastvrijheid van de Frederikkazerne. Wellicht kunnen wij voor de 3e keer als sluitstuk in 1990 nog eens met een EV-groep naar Londen. Dan zijn er de Golf-tournooien ook met echtgenotes. Het zijn vrijwilligers die zulks organiseren.

Niet onvermeld mag worden dat er een up to date lijst wordt bijgehouden van onderweg omgekomen en in acties gesneuveld Engelandvaarders, waarvan de namen zijn vermeld op een groot vijfluk in Loenen.

Eén en ander gebeurt in een goed samenspel tussen bestuur en sociale commissie, waarbij we goede contacten onderhouden met de Stichting 1940-1945 en met de BPR. Wij krijgen altijd de gelegenheid tot overleg, extra informatie of toelichting. Voor sommige juridische aspecten worden we met veel raad bijgestaan door onze bevriende advocaat in Utrecht.

Sam Timmers Verhoeven

SOCIALE- EN ADVIESCOMMISSIE VAN DE STICHTING GENOOTSCHAP ENGELANDVAARDERS

Naam:	Adres:	Telefoon:
S. G. Timmers Verhoeven	Bld. Evertsen 58 4382 AE Vlissingen	01184 - 10355
E. Asselberghs	Karel de Stoutelaan 18 5583 XD Waalre	04904 - 18043
Ch. H. Bartelings	Th. Jeffersonlaan 58 2285 BB Rijswijk	070 - 941467
R. A. Grisnigt	Canadalaan 25 4631 NT Hoogerheide	01646 - 13415
C. Kleiverda	Th. Thijsenstr. 1 9301 HV Roden	05908 - 18182
L. A. D. Kranenburg	Mariannelaan 22 7316 DV Apeldoorn	055 - 215954
A. R. W. Lazeroms	Paukenstraat 63 5402 HJ Uden	04132 - 64884
G. Meelissen	"De Bonenburg" 8181 HE Heerde	05782 - 2033
M. L. Parren	Singravenlaan 12 7531 JC Enschede	053 - 354443
L. Pot	Buurtweg 87 2244 AB Wassenaar	01751 - 79274
C. J. van Remmen	Luciadonk 31 4707 VK Roosendaal	01650 - 36488

S. Susan	Plecht 12 1276 HG Huizen	02152 - 54696
Mw I. L. Veldhuyzen van Zanten	Holtingerbrink 184, Bargeres 7812 EZ Emmen	05910 - 15914
J. G. S. Versteegh	Deverbrink 107, Bargeres 7812 LL Emmen	05910 - 41182

(Algemeen doel: het signaleren (opsporen) van in ongerede geraakte EV-ers, het leiden van kandidaat-aanvragers van een Buitengewoon Pensioen e.d. naar de St. 1940-1945, als ook het begeleiden van deze aanvragers gedurende de aanvraag-procedure. Het geven van morele bijstand.)

EEN GOEDE BEKENDE WERD LORD MAYOR VAN LONDEN

De Engelandvaarders die in april '84 in Londen op bezoek waren zullen goede herinneringen bewaren aan de ontvangst door de Lord Mayor in het Mansion House. Voor de eerste maal in de geschiedenis werd dat hoge en kleurrijke ambt toen bekleed door een vrouw, Dame Mary Donaldson. Afkomstig uit een dorp in Hampshire, waar haar vader winkelier was, werd zij verpleegster.

Zij vertelde mij hoe zij in mei '40 als jonge vrouw - pas gediplomeerd - werd belast met de verpleging van zwaar gewonde militairen, gerepatrieerd uit Duinkerken. Dertig jaar later werd zij Chairman van de Women's National Cancer Control Campaign. Haar opmerkelijke bestuurlijke capaciteiten leidden in '75 tot haar verkiezing als Alderman van de City of London.

Wij hadden bovendien de eer te worden vergast op een lunch in de Guild Hall, gepresideerd door Alderman Greville Spratt, goede vriend en buurman van Frans Jacobs in het dorp Haslemere, Surrey. In zijn knalrode tabberd, bepruikt en wit-gehanschoend was hij onze perfecte gastheer.

Sir Greville - inmiddels is hij in de adelstand verheven - is zeer onlangs gekozen tot Lord Mayor. Op verzoek van Freddy Beukers heb ik hem geluk en succes gewenst. In zijn antwoord schrijft hij: "I remember with much affection your visit in 1984 and send my very best wishes to you and the Engelandvaarders." Bovendien kondigde hij aan dat hij verwacht het komende jaar naar Nederland te komen "to celebrate your sending us William of Orange in 1688 ! In which case I will of course let you know so that we can meet up."

Voorafgaand aan zijn carrière in de City diende hij bij de Coldstream Guards, uiteindelijk als kolonel. Bovendien was hij Adjudant van Koningin Elisabeth. Nu is hij de 660e Lord Mayor van de City of London, een functie die nu bijna achthonderd jaar lang bestaat.

F. Th. Dijkmeester

UIT DE REGIO

NAJAARSREUNIE ZUID

Gaarne voldoe ik aan het verzoek van de onderstaande 3 organisatoren om dit artikelje te schrijven.

In de eerste plaats gelieve te noteren dat de voorjaarsreunie 1988 zal plaatsvinden op:

Vrijdag 15 april 1988

zoals voorheen in het Van der Valk-Motel (2e V. d. Valk, komende vanuit Breda richting Tilburg, Klein Zwitserland 8, 5126 TA Gilze, tel. 01615-4951, t.b.v. diegenen die wensen te overnachten!).

De najaarsreunie van 13 november jl., van zo'n 70-tal Engelandvaarders en -vaardsters, was een bijzonder groot succes. In overleg met de organisatoren hadden we een aparte convocatie gestuurd naar diegenen die in de Pyreneeën, bij -en na het débacle van 6 februari 1944 op de "Col du Portet d'Aspet" wisten te ontkomen (voor enigen de 2e poging), alsook aan de deelnemers van de succesvolle overgang op 28 maart 1944 over de Frans/Spaanse grens bij de Pic d'Aubas (Bagnères de Luchon), voor sommigen in feite de 3e keer. Bij de onderhavige reünie ontmoetten een aantal figuren elkaar na vele tientallen jaren. Dit verhoogde uiteraard de feestvreugde en de vele luimige schertsen bleven niet van de lucht. Daarenboven vierden op deze dag een Engelandvaarder en zijn charmante Franse echtgenote hun 42e trouwdag. Dit werd omlijst door groot applaus begeleid door luid gekef van een EV-hondje aan de lijn. Na 43 jaar zagen velen onze Belgische reisgenoot van weleer, de Colonel-aviateur René van der Stock terug. Oude foto's werden bekeken en uitgewisseld; warme herinneringen aan vele oude "vlammen" doken weer op, oude celgenoten hieven een glas 'manana por la manana' op het oude kamp van 'Miranda de Ebro'.

Al met al een geweldige avond, en voor herhaling vatbaar: derhalve tot ziens op **vrijdag 15 april 1988** in voornoemd Motel.

Wederom worden velen verwacht met gaarne even een voorbericht (m.b.t. het aantal tafelreserveringen) aan:

Bram Grisnigt	01646-13415
Toine Lazeroms	04132-64884
Cor van Remmen	01650-36488

Met mijn welgemeende dank aan de drie organisatoren.

Sam G. Timmers Verhoeven

REGIO NOORD

Op 14 oktober jl. waren we weer aangetreden op ons eerste stekkie in café-restaurant Boschhuis in Groningen.

Deze keer waren we, om in de beeldvorming te blijven van onze voorzitter in zijn openingsrede op 11 september jl., verzameld in 3 rijen van 3

In ieder geval 50% van de op papier beschikbare man-/vrouwkracht. Deze keer waren ook Henk Büchel en zijn echtgenote uit Zweden in ons gezelschap. Zij waren niet in de gelegenheid om de reünies in Den Haag en Delfzijl bij te wonen en maakten van hun vakantie in het Veluwe gebruik om hier weer eens oude en minder oude herinneringen "op te halen" en "af te leveren."

Was het toeval dat er deze keer (óók) alleen Zwedengangers bijeen waren ...?

De opzet van onze regionale bijeenkomst is (nog steeds) om zoveel mogelijk Engelandvaarders de gelegenheid te bieden tot (voortgezet) contact "zonder aanzien der route die men destijds verkoos te nemen ..."

Maar, vóór alles: in volle vrijheid en zonder dwang, zelfs zonder enige aandrang! Hoe het ook zij, over een half jaar hopen we weer de koppen bij elkaar te mogen steken en wel op **woensdag 18 mei 1988** in Groningen.

Coen Kleiverda

Van Engelandvaarder **H. Velthoen** uit Fuengirola (Spanje) ontvingen wij volgend commentaar op "Miranda de Ebro" op pagina 10 van ons vorige nummer.

Het "Campo de Concentración" van Miranda de Ebro (ook wel genaamd "Deposito de Concentración") dateert van het eind van de Burgeroorlog, dus vóór april 1939 en vóór het uitbreken van de Wereldoorlog, als schepping (naar illuster voorbeeld) van Franco, hoofdzakelijk voor dat deel van de regeringstroepen, dat geen kans gezien had naar het buitenland te ontkomen. Het was één van de vele in het Spanje van die tijd, waar naar schatting 2 miljoen personen de gevangenschappen en concentratiekampen passeerden.

Na de val van Frankrijk, dus ruim een jaar later, toen de kampen o.m. door executie's en gevangenisstraffen leeg raakten, werd Miranda de Ebro gebruikt voor de opvang van buitenlanders, die de Franse grens illegaal hadden overschreden. Wie daar geweest is weet dat er toen geen Spanjaarden meer waren.

Het gedenkteken is dus bedoeld, zoals uit de tekst duidelijk blijkt, voor Spanjaarden die daar vertoefd hebben. Waar gesproken wordt over "onze vrijheid" is het meer waarschijnlijk dat hiermede de vrijheid van de Spanjaarden is bedoeld en niet die van de linkerzijde. Engelandvaarders behoeven zich dus geen zorgen te maken dat ze ervan verdacht worden de vrijheid van "Links Miranda" verdedigd te hebben.

H. Velthoen

N.b. Dat de laatste zin van het bewuste artikel enig sarcasme inhield is de schrijver van deze brief blijkbaar ontgaan. Sorry voor de ongewilde onduidelijkheid.

FMB

Uit een aan het bestuur gerichte, zeer waarderende brief van onze in New York wonende mede-Engelandvaarder, **Andries D. Woudhuysen**, lichtten wij de volgende passage:

Het was een bijzonder geslaagde hereniging waar ik van heb genoten en de verzorging was wederom uitnemelijk.

Ook de bijeenkomst in Delfzijl op 12 september was zeer indrukwekkend en ik heb ervan genoten.

Zo een enkele keer, in het bijzonder na bijwoning van een reünie, komen vragen bij mij op en ik maak van deze gelegenheid gebruik deze vragen te stellen zonder echter op een antwoord aan te dringen. Misschien zijn deze punten wel eens binnen het bestuur besproken. Daar ga ik dan!

Waarom is Koningin Wilhelmina, de Moeder der Engelandvaarders, niet met een paar woorden herdacht op de reünie?

Bij het besluit van vele Engelandvaarders om het door de vijand bezette gebied te verlaten was Zij de Persoon onder Wiens vaandel men zich wilde scharen.

Het waren niet dat stelletje ministers in London die ons daartoe deden besluiten! Is soms Haar nagedachtenis sterker onder hen die sedert het einde van de oorlog in het buitenland wonen dan onder hen die altijd in Nederland zijn gebleven en Sedertdien ook Koningin Juliana hebben meegemaakt en thans ook Koningin Beatrix leven? Is de herinnering aan de "oude Koningin" vervaagd? En wordt Zij daarom, zelfs op een reünie van Engelandvaarders niet meer genoemd?

Wij weten allemaal dat Engelandvaarders een uitstervend geslacht is. Er kunnen nooit nieuwe Engelandvaarders bij komen; ieder jaar zullen er meer sterven. Zijn er plannen ten aanzien van het ogenblik in de komende 10-15 jaar waarop er niet meer voldoende Engelandvaarders zijn om het Genootschap te doen voortbestaan? Zelfs als er nog een handjevol over zijn, zullen er zijn die eenvoudig niet meer in staat zijn een reünie bij te wonen!

Tot zover de passage uit de brief van Woudhuysen.

Dat wij in het algemeen Koningin Wilhelmina niet vergeten zijn, blijkt uit de inhoud van deze SCHAKEL.

Een passend moment tijdens onze jaarlijkse reünie, om Haar te herdenken, is iets wat binnen het bestuur zeker ter sprake zal komen.

En ja, het uitstervende ras van de Engelandvaarders....

Hoe lang kan ons Genootschap nog bestaan en datgene doen wat het nu doet?

Dat hangt af van de medewerking van de gezondsten onder ons en is voorlopig nog in de sterren geschreven.

FMB

Waar Engelandvaarder **Rudy Zeeman** woont, kwam een volbeschreven Kerst- en Nieuwjaarswens. Van een deel van wat hij schrijft wil ik de SCHAKEL-lezers mee laten genieten. Dit ter verrijking van de kennis van dit afgelegen werelddeel:

Voor ons, overzeese Engelandvaarders, is het altijd een groot genoegen onze "quarterly" SCHAKEL te ontvangen.

Hier op dit bijzonder mooie eiland, dat in de 17e eeuw door Abel Tasman werd ontdekt, leven wij nog in een omgeving van rust en vrede zoals wij dat 30 tot 40 jaar geleden in Nederland en sommige andere Europese landen nog kenden.

Op het noord-eiland (zoals wij hier het Australische continent noemen) is de situatie gelijk als in Europa zo'n tien jaar geleden, alhoewel ook daar men gelukkig het terrorisme van het Bader-Meinhoff, I.R.A. enz. type bespaard is gebleven.

De totale bevolking van Tasmanië is zo'n 500.000 waarvan 185.000 in de hoofdstad Hobart wonen. In Launceston (woonplaats Zeeman) wonen zo'n 85.000 mensen waaronder de enige Engelandvaarder, nl. de kleine "sajah".

Zover mij bekend zijn er ongeveer 5.000 Nederlanders, die zonder enige twijfel de meest populaire emigranten in Australië zijn. (totaal zo'n 80 - 120.000).

Berna en ik wonen in een zg. "townhouse" met een mooi uitzicht over het stadje, en in de winter kunnen wij de sneeuw zien op de hoogste bergtoppen. Echt koud wordt het echter alleen in het hogere gebergte. In Hobart en Launceston wordt de temperatuur zelden lager dan 0 graden Celcius, maar de middagtemperatuur is zelden beneden de 12 graden en meestal met een zacht zonnetje. Wij hebben dus een goed zeeklimaat. Wat ons betreft is dit "the best place on earth".

Velen van ons zullen samen met de redacteur, Rudy best benijden.

FMB

HELEMAAL UIT HONOLULU

Kwam een lange brief van Engelandvaarder **Bob van der Stok**. Een paar passages willen wij de lezers in de rest van de wereld niet onthouden:

Weer eens hartelijk dank voor de SCHAKEL en al dat werk dat jullie voor het Genootschap doen. Ik krijg die bekende blauwe kwartaal uitgaven heel regelmatig en lees ze steeds van A tot Z. Dat woord "schakel" is zo toepasselijk en niet alleen zoals Koningin Wilhelmina het noemde "Gij zijt de schakel tussen hen, die thuisbleven en Mij, maar het is ook een sterke onderlinge schakel geworden.

Er is een mogelijkheid dat ik juni 1988 weer eens naar Holland kom om het 75-jarig bestaan van de Koninklijke Luchtmacht bij te wonen maar dat is verre van zeker. Het is voor mij een trip half rond de wereld en die Amerikaanse dollar is een raar beestje en zou zo'n reisje wel eens onbetaalbaar kunnen maken. De KLM is in het verleden ook niet erg scheutig geweest met het geven van hulp met vliegkaartjes. Je herinnert je wellicht mijn boek "Oorlogsvlieger van Oranje" wat een paar jaar geleden erg goed door de Hollandse lezer ontvangen werd en dan ook goed verkocht werd. Ja, er zijn een paar critische opmerkingen over gemaakt maar dat was wel heel weinig gerekend naar de gunstige fan mail die ik nu nog ontvang, niet alleen uit Nederland maar zelfs uit België, Duitsland en Canada. Een vriend van mij vond het in Canada in een een publieke bibliotheek. Nu heb ik dat boek vertaald in 't Amerikaans, eigenlijk herschreven omdat de taal, de emoties en vele idiomen van het Hollandse boek niet vertaalbaar waren.

De titel van de Amerikaanse versie is "War Pilot of Orange", uitgegeven door Pictorial Histories Publ. Company en het ISBN nummer is 0-933126-89-1. Eén van de veranderingen in het boek is dat ik aan het eind een serie foto's heb toegevoegd. Dit zijn foto's van mijn in 1986 gereconstrueerde ontsnappingsroute waarbij ik de passeur(s) die mij over de Maas roeide en mij over de Pyreneeën leidde, gevonden heb en ook de exacte plaatsen fotografisch kon vastleggen.

Oók op Hawaï woont de niet minder bekende **Eric Hazelhoff Roelfzema**.

Hij was in november in Nederland om zijn nieuwe boek "Soldaat van Oranje II" aan onze Kroonprins Willem Alexander aan te bieden. Op 23 november zagen wij Eric op de televisie in het programma van Willem Duys, "Voor de Vuist weg". Hij vertelde daar dat het nieuwe boek een aan deze tijd aangepaste en met nieuwe gegevens aangevulde versie was van zijn oorspronkelijke boek. Tevens is zijn verdere levensgeschiedenis er in opgenomen. Volgens Eric, tijdens dit uitgebreide interview, is het boek herschreven om de geschiedenis van 1940-1945 beter toegankelijk te maken voor de jongste generatie Nederlanders voor wie de tweede wereldoorlog nog maar vage geschiedenis is geworden. Ook blijkt er een nieuwe film in de maak te zijn, met dezelfde regisseur en spelers als in de oorspronkelijke "Soldaat van Oranje". Er wordt daar wat afgeschreven op Hawaï. Het moet daar een inspirerend klimaat zijn.

FMB

Veel Engelandvaarders die in het verre buitenland wonen, hebben moeite zich nog in hun moeders taal uit te drukken, laat staan dat hun engelstalige echtgenote's het Nederlands kunnen gebruiken.

Voor onze lezers zal het bovendien niet te lastig zijn om een engelse brief te lezen. De vrouw van Engelandvaarder **Armand E. de Jong** uit Philadelphia (USA), schreef ons volgende brief. Het leek ons juist dat een dergelijk verhaal en de idee die erachter zit, in bredere kring bekendheid krijgt, en wellicht groeit daaruit een bruikbare gedachte om eens iets te doen aan die heel moedige mensen die Engelandvaarders bij hun ontsnapping geholpen hebben.

Hier volgt de tekst van de brief van **Mary N. deJong** uit Philadelphia:

My husband and I attended the Engelandvaarder Reunion and enjoyed meeting those who escaped the Netherlands 1940-1945.

One point that struck me was this: the narrators hardly ever mentioned those courageous men and women who made possible the escapes.

There is something that happened to us before the 1987 Reunion. We motored to Callantsoog in search of a certain farm family instrumental in my husband's escape in 1941; and, with the help of a gentleman we met by chance we found them.

He knew the story of this particular escape and directed us to the farm where the widow of the recently deceased farmer greeted us. This man had risked his life in 1941 to hide the escape craft, lodging five complete strangers and coordinating the townspeople's cooperation, also providing the old automobile chassis and horse to move the boat from the farmhouse to the road and from there across the dunes to the shore.

Our visit was the first in 46 years that any one of the men had made to the escape site. Mevrouw deJong was thrilled to meet us (recognizing my husband immediately!), and we were all overjoyed at being reunited. The most exciting and remarkable feature of the conversation which ensued was that we now heard for the first time the story of the entire community's heroism, how they synchronized their efforts, timing the German patrols, and signalling the moments when the boat could be moved without detection. They all put their lives and their families on the line to make possible the escape into the North Sea.

After the boat was seaborne, that wheels of the chassis transporter were cut off and sunk far from shore. Naturally, the tracks on the dunes were discovered at dawn the next day, and we were told that the Germans began a massive search to discover who made them. With their highly-trained dogs, they traced the path back to the main road. Fortunately, they did not tie the farm to the dune-tracks because it was too far removed from the main road. Finally, it seems that they decided that "what-ever-it-was" has been unloaded from the main road.

No townsman ever revealed any part of the daring escape plan, nor their involvement in it.

Two attempts were necessary in order to accomplish the actual getaway. The miracle was not just the escape, but the unity of spirit of the farm community, risking all they had for five complete strangers and keeping this secret throughout the war years! Mevrouw deJong told us, with exhilaration, that her husband risked even more danger by listening to the radio broadcast that announced, "1407's plan with Johnson and Penta was successful" (meaning, that all five had reached England safely!).

Today, only my husband survives of the original five. His membership in the Engelandvaarders came as a result of a letter written by Commander J.H. Watts, captain of the English minesweeper (which picked up the five men), published in the April, 1983, edition of DE SCHAKEL. Most curiously, this letter prompted the Engelandvaarder community to re-read Captain K.H. Schilp's account of the escape excerpted in the same issue. An appeal was sent out to determine whether the "anonymous" deJong could be found, and a friend of ours, J.J. den Outer, provided the address and the complete name, Armand E. deJong. (Incidentally, in your photo, in the SCHAKEL of oct. 1987, my husband is incorrectly identified as "P. deJong, Canada").

We have never seen the complete account of the escape, written by Captain Schilp, and we request that a copy of it be made, not only for ourselves, but also for sending it to Mevrouw deJong and the Callantsoog community, with whom they became so dangerously involved forty-six years ago.

ENGELANDVAARDERS GOLFDAG 1988

Afgelopen keer is deze dag met veel succes in Noordwijk gespeeld. Volgende keer zal deze dag plaatsvinden op de **Eindhovense Golfclub** op

Maandag 30 mei 1988

Mevrouw M. Kalff-Rijnierse, Lissevenlaan 3, 5582 KB Waalre; tel. 04904-17890, heeft vriendelijk aangeboden de regeling ter plaatse op zich te nemen.

Engelandvaarders die willen deelnemen worden verzocht zich, onder vermelding van hun handicap, bij haar te willen opgeven. Nadere gegevens zullen aan alle liefhebbers worden toegezonden.

K. Bottema

In het verslag van de reünie van Zwedengangers op 12 september jl. in Delfzijl (oktober-nummer) had ik het terloops opgemerkt. De wandeling door "het poortje" naar het haven terrein "deed bij enkelen wederom het hart sneller kloppen."

Hans Pieter Hoets was een van hen. In zijn boek "Vrijgebaren" * kon je zo'n (zijn) hart bijna horen kloppen toen Hans op 29 juni 1943 a. b. van de Eem uit Delfzijl vertrok.

Achter een zwaar eikenhouten bureau zit een Sturmbannführer van de Waffen-SS. Zijn pet met het griezelige doodshoofdje ligt op tafel. Hij heeft een door de zon verbrande kop en bruin kort geknipt haar. Achter hem zie ik de Duitse vlag en een portret van Adolf Hitler aan de muur hangen.

Hij begint meteen de stuurmansleerling aan de tand te voelen. "Wat doet je vader? Welke Zeevaartschool? Wie is het schoolhoofd? Anti-Duits? Waarom is dit je eerste reis?" "Om vaartijd te halen" zegt de leerling.

"Als je in Zweden wegloopt, word je uitgeleverd door de Zweden. Weer aan ons. Staat de doodstraf op" zegt de Duitser. De ouwe knikt. Buiten horen we ineens motorgeronk van vliegtuigen. Iedereen luistert. De ouwe spreekt: "We moeten nog kolen laden in Emden. En op tijd naar buiten voor de formatie van het convooy!" "En jij?", vraagt de Sturmbannführer aan mij in het Duits. "Waarom wil jij ineens naar zee?" Ik doe alsof ik hem wel begrijp maar alsof ik geen Duits spreek. Ik wijs met mijn vinger naar mijn open bek en zeg in het Hollands: "Goed van eten en drinken." En maak dan een hulpeloos gebaar naar de ouwe alsof ik hem vraag het voor mij te vertalen. Maar de Duitser heeft het al begrepen. Hij grinnikt. "Daarom word je koksmaat hei?" Zorg maar dat je een dikke kop krijgt aan boord. Gut!" Hij klapt de stempels op onze papieren. "Gute Fahrt." Hij schudt ons de hand.

We lopen langs de zeedijk. Daarachter zie ik twee masten en een okergele schoorsteen met een grote H als embleem. "De Eem", zegt de ouwe trots. Voor de waterpoort staat een Duitse schildwacht met een metalen plaat op zijn borst. Hij bekijkt onze papieren. "Gut". Zo passeer ik de laatste hindernis naar zee. Want nu ben ik zeeman. Ondanks mijn bril. Ondanks alles. Mijn jongensdroom gaat in vervulling.

Met de "Eem" het zeegat uit.

We steken de Dollart over en varen de haven van Emden binnen. We zijn in Duitsland.

's Avonds luchtalarm, maar ik slaap er doorheen. De volgende zondagmorgen komen twee lichters met kolen langszij en een drijvende kraan en het laden begint. Broodmagere Russische krijgsgevangenen doen het werk. Tegen de instructies van de kapitein in voorzien de kok en ik de Russen van dik belegde boterhammen en van één van hen krijg ik een fraai stukje houtsnijwerk, een houten vogel die hij zelf heeft gemaakt.

De hele dag gaat het laden door. De Eem is omhuld door wolken kolenstof. Als ik geen piepers jas, zwem ik om het schip dat langzaam wegzakt in het groene water.

Vroeg in de avond van de 30e juni steken we in zee. Terwijl ik de vaat was aan dek, hoor ik aan het zingen van de wind in het want dat het weer omslaat. Tussen de rooie en zwarte tonnen van het Oostfriesche Gaatje begint de Eem al te stampen. Aan bakboord zie ik de modderkleurige oppervlakte van de banken.

Het is hoog water. De wind is gedraaid naar het westen. Dikke, zilver omrande wolken glijden voor de zon en werpen reusachtige, snelbewegende schaduwen over het grijze water en het lage land van Oostfriesland over stuurboord. En ver weg in het westen achter het Paapzand, warrelt een enorme donkergrauwe wolkenmassa omhoog. Langzaam koerst ons schip recht op de naderende stortbui af!

Ineens klettert de regen op het dek. Ik gooi mijn vaatdoek in de teil en ren naar het voordek. En daar op de punt van de boeg, terwijl de wind om mijn oren buldert, ben ik alleen met het schip en de zee. Ik voel hoe de zwaargeladen Eem haar neus diep in de aanstormende rollers steekt en hoor een golf als een kanonschot uit elkaar slaan vlak onder me. Ik sta doodstil, vastgeklampt aan de reling, onder stortbuien van zeewater en in de stromende regen.

Maar het kan me niet schelen, want de Eem is een goed schip en dit heb ik altijd willen doen! Dit is mijn grote doorbraak!

Voor ik naar kooi ga zegt Joop, dat ik mijn zwemvest aan moet houden. "We gaan door het Huibertsgat vannacht. Licht vol mijnen."

De volgende morgen varen we in een kalme zee voor de kust van het eiland Borkum.

Ik zie een blok huizen boven op het duin verder naar het oosten de vuurtoren. "Daar", zegt Arie. Aan de horizon zie ik acht vrachtvaarders. "Ons rendez-vous". Ik zie ook een Duitse torpedojager, een paar mijnenvegers, Schnellbote en een flakschip.

Een kwartier later gaan we voor anker bij de andere schepen. We liggen precies haaks met de vuurtoren.

Om drie uur vaart het convooy. Een paar Messerschmitts dreunen geregeld om ons heen en verder naar buiten cirkelt een Arado watervliegtuig-verkenner.

Maar het zicht is slecht, het begint zachtjes te regenen en er gebeurt niets. De kok is in een rotbui. "Dit is een slecht stukje zee", zegt hij. "Vorige reis ging de Vesta hier in vijf minuten naar de kelder." Ik zeg niks. "Ik kan ook niet zwemmen," zegt de kok. "Ik help je wel. We douwen je wel met zijn allen op het vlot, kok", zeg ik maar om hem gerust te stellen. Opeens gegil: "Mijn! Mijn aan stuurboord!" We snellen naar de reling. Op geen tien meter drijft een grote, griezellige ijzeren bol met uitsteeksels voorbij.

"Hadden we vannacht op kenne varen", jammerde de kok. "En stuurman Faber staat op de brug", klaagt Thijs de messjongen. "Die is zo blind als een mol, heeft altijd vijf soorten kijkers bij zich. Ken zijn eige hande niet eens zien...."

Op honderd meter opent ons flakkanon vuur. De lichtspoorgranaten ketsen om de mijn in de groene golven. Er gebeurt niets. Rotschutters, denk ik: zou mijn broer beter kunnen.

Tot zover enkele episodes over de belevingen van Hans Hoets in 1943 uit zijn boek. Een jaar later liep de Eem bij Borkum op een mijn en verging. Toen, in de grauweheid van het oorlogsgebeuren was er weinig of geen zicht wat daar aan de overzijde van de gelijknamige rivier-monding in het vijandelijke kamp zich afspeelde.

Thans, 44 jaar later, was Emden van uit het Eemshotel goed te zien en wordt er in het kamp van de bondgenoten gewerkt aan een grotere en veilige haven voor vreedzame doeleinden....

Coen Kleiverda

* Pieter Hans Hoets. **VRIJGEVAREN!** met een voorwoord van Erik Hazelhoff Roelfzema.
1976 Uitgeverij Ad Donker Rotterdam.

ANDERMAAL DE ZWEDENGANGERS

WIST U, DAT...? EN WIST U DAT!

In vervolg op de serie onder dezelfde titel in het juli 1987 nummer van de SCHAKEL, gaat Coen Kleiverda onverstoorde verder met zijn ditjes en datjes over de Zwedengangers.

18. ...door een misverstand afbreuk werd gedaan aan de prestatie van Wim Bos in 1942 (zie 16)? Hij zwom toen ruim 5 km. i.p.v. de gemelde 1 km. De laatste afstand zwemt hij thans nog regelmatig (in het zwembad) om in goede conditie te blijven.
19. ...de foto die op pagina 7 van de vorige SCHAKEL was afgedrukt uit de collectie van Bene Bonda kwam.
20. ...Bonda, toen wegens ziekte afwezig, heeft niemand van dat gezelschap ooit weer teruggezien. Voor zover bekend zijn ze nooit voorgekomen in het adressenbestand van ons Genootschap. Wie heeft ze wel eens, waar en wanneer ontmoet?
21. ...er nog wel méér foto's van E.V.'s "in hun Zweedse tijd" zijn gemaakt en bewaard gebleven. Laat dat eens weten aan samensteller dezes.
22. ...dat tijdens de oorlog, voor zover na te gaan, in Zweden bijna 1000 Nederlanders een tussenlanding hebben gemaakt dan wel zijn gestrand, om vervolgens naar Engeland te worden afgevoerd dan wel na de oorlog naar het vaderland te worden gerepatriëerd.
23. ...het merendeel der Zwedengangers, zoals te begrijpen valt, varenslieden van alle rang en stand waren en dat het aantal landrotten zeer in de minderheid was? Hoe de aantallen zich verhouden is evenwel niet bekend.
24. ...in de zomer van 1942 zich reeds een honderd-tal landgenoten had gemeld bij de Nederlandse Ambassade. Van dit aantal zijn evenwel geen geregistreerde namen meer bekend.
25. ...de 200ste Nederlander zich op 1 juli 1943 meldde en in september 1943 no. 300, medio december 1943 no. 400, eind mei 1944 no. 500 en begin september 1944 no. 600. De laatste, no. 969 werd op 14 maart 1945 geregistreerd.
26. ...vanaf het najaar 1944 zich veel landgenoten uit Noorwegen en Finland in Zweden hebben gemeld. Omtrent het "reilen en zeilen" van de Zwedengangers uit beide eerstgenoemde landen is weinig of niets bekend.
27. ...niet kon worden nagegaan hoeveel Zwedengangers doorgereisd zijn naar Engeland. Indien men bedenkt dat een aantal aspirant-Engelandvaarders niet in aanmerking kwam voor die "doorvaart" en anderen vroeg of laat besloten toch maar in Zweden te blijven, bovendien na september 1944 nog weinig vrijwilligers werden doorgezonden, dan zullen, bij grove schatting, slechts de helft der Zwedengangers Engeland hebben bereikt.
28. ...veel speurwerk over de Zwedengangers werd verricht door Harry Weelinck en dat wij hem hiervoor veel dank zijn verschuldigd!

Coen Kleiverda

VERZOEKEN OM INFORMATIE

1. Mevrouw E. H. Hirsch, dochter van de in 1958 overleden Engelandvaarder en mede-oprichter van de voorloper van ons Genootschap in 1948, H. E. Hirsch, zou het bijzonder op prijs stellen in contact te komen met Engelandvaarders die haar vader in Engeland hebben gekend, en haar iets kunnen vertellen over de oorlogsperiode van haar vader.
Haar adres luidt: Mevr. E. H. Hirsch, Ootmarsumseweg 15,
7615 PL Harbrinkhoek, tel. 05494-1544.
2. Tijdens zijn helaas vergeefse tocht naar Engeland is Karel de Vey Mestdagh in 1944, vermoedelijk in Frankrijk, omgekomen. Zijn naam staat vermeld op het paneel in de Kapel van de Erebegraafplaats in Loenen.
Wie van de lezers heeft hem in die periode ontmoet, gekend of weet iets over zijn mislukte poging Engeland te bereiken?
Zijn naaste familie weet helemaal niets over hem en heeft mij gevraagd hiernaar te informeren. Hierover contact op te nemen met uw redacteur.

Fred M. Beukers.

BOEKBESPREKING

SPHINX

was de codenaam van de missie die de ons aller bekende Jos Mulder-Gemmeke bij haar dropping boven bezet gebied in 1945 had meegekregen.

SPHINX is ook de titel van het boek dat de schrijver Eddy de Roever in korte tijd heeft geschreven aan de hand van de gesprekken die hij met Jos Gemmeke heeft gevoerd.

Het is de eerste maal dat, in de publiciteit, Jos Gemmeke een tipje van de sluier over haar doen en laten gedurende de oorlog heeft opgelicht. Een sluier die immer gespreid was gebleven over haar activiteiten in die tijd.

En nog steeds spreekt die terughoudendheid uit de verhalen die zij zich nog kon herinneren en die zij de schrijver heeft toevertrouwd. Met eveneens gepaste terughoudendheid heeft de schrijver die verhalen weergegeven.

Een beetje komen wij erachter wat Jos Gemmeke heeft bezielde om het gevaarlijke werk in bezet gebied vóór en na haar dropping bij Nieuwkoop te doen.

Geen droge opsommingen van namen, data en heldenfeiten; gewoon, gevoelige flitsen over haar bezigheden toen, bescheiden maar ook sphinx-achtig zoals zij altijd geweest is.

Doen, alsof het de gewoonste zaak van de wereld was. Dat kenmerkt haar verhalen van begin tot eind.

Oók haar TV-interviewer in het AVRO-programma Televizier op maandag 16 november jl. zag geen kans haar terughoudendheid te doorbreken. Hoofdpersoon in dit interview bleef Jos Gemmeke, die bovendien op het TV-scherf zeer fotogeniek overkwam.

Het boek leest vlot, de schrijver heeft er een prettig verhaal van gemaakt, zonder de pretentie een historisch document te hebben gewrocht.

Een verhaal van een bescheiden maar koelbloedige verzetsvrouw die met een aangeboren gevoel voor security en een dosis geluk dreigende gevaren heeft kunnen overleven.

Er zijn vele meisjes en vrouwen in het Verzet actief geweest. Daarover is eigenlijk nog niet zoveel geschreven. Dit boek zou ik willen beschouwen als een hommage aan de meisjes en vrouwen uit het Verzet 1940-1945.

Zij deden allen wat zij niet konden laten. Zo ook Jos Gemmeke.

Schrijver	: Eddy de Roever
Uitgever	: Hollandia b.v. Baarn
Prijs bij de boekhandel	: Hfl. 24,90.

MAUTHAUSEN MONUMENT GEDENKBOEK

De Stichting Vriendenkring "Mauthausen" kwam enige weken geleden, in de persoon van hun bestuurslid Ph. Jacobs (Engelandvaarder), bij mij thuis een Gedenkboek over het Nederlandse Monument in Mauthausen, aanbieden.

Het boek was bestemd voor het Genootschapsarchief.

Het is een fraaie fotoreportage van de inwijding van het Monument op 9 mei 1986, waarbij Z. K. H. Prins Bernhard aanwezig was.

Het boek is bedoeld, niet alleen als herinnering voor degenen die de plichtigheid bijgewoond hebben, maar in het bijzonder voor al die betrokkenen die daarbij niet aanwezig konden zijn, een duidelijk beeld te geven van het Monument en de Plechtigheid.

Voor zover de voorraad strekt kan het boek worden besteld door overmaking van Hfl. 15,- (prijs incl. portokosten) op giro 4776280 t.n.v. de Stichting Vriendenkring Mauthausen te Amsterdam, onder vermelding: Gedenkboek Monument.

FMB

Ongeveer bij het ter presse gaan van de SCHAKEL, zagen wij in het Algemeen Dagblad een foto van onze lachende **Ere-Voorzitter Harry Linthorst Homan**, aan het ziekbed gekluisterd en bezoek ontvangend van drie Elfsteden-winnaars, Jeen van den Berg (1954), Reinier Paping (1963) en Evert van Benthem (1984-1985). Alom is bekend dat onze Ere-Voorzitter zelf een fanatiek schaatser en Elfstedenrijder is geweest.

Het bestuur was ervan op de hoogte dat hij in het ziekenhuis De Weezenlanden in Zwolle vertoefde. Hij belde van daar uit enkelen van ons wel eens op om verslag te doen van zijn belevenissen, en het bestuur liet ook wel eens wat van zich horen namens zijn vrienden, de Engelandvaarders.

Wanneer u deze regels onder ogen krijgt zal Harry het ziekenhuis wel weer verlaten hebben.

Wij wensen hem in ieder geval van harte beterschap en in het nieuwe jaar, herstel van krachten toe.

Wij vonden het leuk om copie van het betreffende krantenknipsel nog in deze SCHAKEL op te nemen.

Elfsteden-winnaars op ziekenbezoek

★ De voormalige commissaris van de Koningin in Friesland, mr. H. Linthorst Homan (82), werd gisteren in zijn ziekbed in het Zwolse ziekenhuis De Weezenlanden aangenaam verrast met een bezoek van drie winnaars van de Friese Elfstedentocht.

V.l.n.r. Jeen van den Berg, winnaar in 1954, Reinier Paping, winnaar in 1963, en Evert van Benthem, winnaar in 1984 en 1985, waren op initiatief van Paping naar Zwolle getrokken om Linthorst Homan, zelf een fanatiek schaatsliefhebber en verscheidene keren deelnemer aan de Elfstedentocht, een hart onder de riem te steken. „Hij heeft mij in 1963 na mijn zege nog aan de finish in Leeuwarden opgevangen”, aldus Paping. Mr. Linthorst Homan ligt in het Zwolse ziekenhuis in verband met een prostaat-operatie die hij goed heeft doorstaan. (Foto Jan Drost)

FMB

Wij vonden een boekje getiteld: "Dienen in vrijheid". Een uitgave van de Regerings Voorlichtings Dienst in Londen.

Het werd uitgereikt aan alle Engelandvaarders die in Engeland aankwamen.

Velen zullen dat boekje nog wel ergens hebben opgeborgen. Velen zullen het zich niet meer herinneren. Nu, meer dan 40 jaar nadien is het wellicht aardig om de inleiding nog eens door te lezen. Als herinnering aan die tijd.

Wij drukken dan ook de inleiding hieronder af.

Ter inleiding

Welkom in Engeland. . . . !

Wij weten welke moeilijkheden en gevaren overwonnen moesten worden om HIER te kunnen komen.

U bent nu "Engelandvaarder."

Een eeretitel en een titel, welke groote verplichtingen met zich brengt.

Want het feit, dat U er in geslaagd bent uit het bezette Vaderland te ontkomen, om U te voegen bij de landgenooten die in de vrije Wereld werken aan de bevrijding van ons land, heeft U tot een soort "afgevaardigde" gemaakt van het Nederlandsche volk, dat nog zucht onder de terreur van den onderdrukker. Het verzet en de spirit van ons volk is U van nabij bekend en Uw houding hier moet een afspiegeling daarvan zijn. Gedurende de eerste dagen na Uw behouden aankomst in het Vereenigde Koninkrijk zult U onophoudelijk worden uitgehoord over honderden kleinigheden uit het leven in het bezette Vaderland.

Dit is meer dan nieuwsgierigheid. De soms, schijnbaar onbelangrijke details waar naar men U vraagt, kunnen van het grootste belang zijn voor de maatregelen van militairen of anderen aard, welke genomen moeten worden.

Vergeet dit niet: Uw uitvoerige informatie is de eerste "actieve daad" tegen den gehaten vijand ná Uw komst in de Vrije wereld.

De periode van politieke quarantaine, die U, zooals ieder ander die voor het eerst gedurende dezen oorlogstijd het Vereenigde Koninkrijk betreedt, moet doormaken, is een dringende noodzakelijkheid.

U zult bemerken dat de Engelsche autoriteiten alles doen om voor U deze periode zoo kort mogelijk te doen zijn en het U zoo prettig mogelijk te maken.

Indien U zich als een soort "gevangene" zoudt gevoelen, is dit een volkomen verkeerde reactie. ...! Indien de Engelschen deze voorzorgsmaatregelen niet van den beginne af hadden genomen, dan zaten de gehate moffen ook hier.

Verlies dit niet uit het oog ...!

Nadat U door de Engelsche en Nederlandsche autoriteiten politiek bent vrijgegeven, begint het nieuwe leven.

De periode van "Dienen in Vrijheid."

De overgang van de eene wereld naar de andere is niet zóó eenvoudig als U wellicht zoudt denken.

Voor hen, die over land naar hier zijn gekomen zal het minder vreemd zijn dan voor diegenen die "met een bootje" zijn gekomen.

De eerstgenoemden hebben al heel wat teleurstellingen moeten ondervinden ... wij weten dit maar al te goed en het is en blijft een betreurenswaardig feit.

Er wordt echter op het oogenblik hard aan gewerkt om in deze toestanden verbeteringen te brengen.

Om U de overgang te vergemakkelijken en U duidelijk te orienteeren over de mogelijkheden, welke U wachten voor Uw waardevol aandeel in den strijd voor de bevrijding van ons Vaderland en onze koloniale Gewesten, hebben wij dit boekje samengesteld.

U zult er in kunnen vinden, welke dienstmogelijkheden en verplichtingen er zijn ... , de vele dingen die voor U nog onbekend zijn.

Het "HOE-WAT en WAAR" is in de eerste dagen het probleem voor iederen Engelandvaarder.

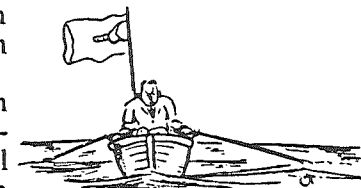
Begin vol vertrouwen Uw nieuwe taak, de simpelste dienst is van het grootste belang voor het groote geheel.

Laat U niet ontmoedigen door moeilijkheden!

Voor allen die van "goeden wil" zijn en weten en begrijpen dat het persoonlijke belang ondergeschikt is aan de groote taak der vrijmaking van ons Volk, is er altijd en steeds een voorbeeld en bron van inspiratie en kracht ... dat is Hare Majesteit de Koningin.

Zij staat dag en nacht op Haar hoogen en verantwoordelijken post.

Doet ook gij Uwen plicht!

ADRESSENBESTAND Stichting Genootschap Engelandvaarders.
Aanvulling no. 8 per 1 december 1987, toe te voegen aan de
adressenlijst van de "Schakel" no. 28 van december 1985.

OVERLEDEN

Arendsen de Wolff, W. G. K.	Hattem
Westdorp, J. J.	Texel
Treffers, E. H.	Apeldoorn

NIEUWTOEGETREDEN

Kleian, J. P.	45 The Island, Thames-Ditton	KT7 OSQ	Surrey
Renswouw, F. W. A. van.	Corellistraat 119	5049 EG	Verenigd Koninkrijk Tilburg

AANVULLINGEN EN WIJZIGINGEN

Enger, Mr. and Mrs. E. G.	PO Box 76	VIC 3232	Lorne Australië
Fey, J. N.	"Lane end", Vicarage Road	RH7 6HA	Lingfield, Surrey Verenigd Koninkrijk
Hummelman, F. L. H.	V.d. Weeghensingel 16	5212 PH	's-Hertogenbosch
Letteboer, H.	Weverstraat 605	4204 CG	Gorinchem
Osten, J. F.	Avenida Gran Bretana 742	Valparaiso	Chili
Poole, M. C. le	Res. Ambassador, Fruithofln 120bus60	2600	Berchem, België
Reijnders, B.	Barkentijn 12	8802 NB	Franeker
Sluys, C. J. van der	Laan van Meerderevoort 1123	2555 BA	's-Gravenhage
Weelinck, H. R.	Marquette 5	1081 AD	Amsterdam
Wijnberg-v. d. Laan, Mr & Mrs T. B.	1/25 McIlwraithstreet, Moffat Beach	QLD 4551	Australië

Wie kan ons helpen aan het adres van ondergenoemde Engelandvaarders?

Adres (met laatste ons bekende woonplaats) **thans onbekend:**

Binnenkamp, D. C.	Rotterdam?
Hazelzet, G. A. M.	Monaco?
Ramondt, D. J. K. M.	Breda/U.S.A.?
Roll, R.	Brussel?

ADRESWIJZIGINGEN OF CORRECTIES GAARNE AAN:

Mevr. M. E. F. Borel Rinkes	Hanedoesstraat 57
	2597 XD 's-Gravenhage
	Tel. 070-240447